

Aan de Stuurgroep Ruimte voor de Rivier 2.0

Deltacommissaris

Postbus 90653
2509 LR Den Haag

Ons kenmerk

DC-2026/2098

Datum

21 juli 2026

Betreft Briefadvies: *Hoe robuust moeten we nu binnendijkse ruimte reserveren voor de toekomst?*

Op hoofdlijnen:

- Hanteer vanuit het voorzorgsprincipe het **hoge klimaatscenario** als uitgangspunt;
- Hanteer **2100** voor juridische borging en **2200** als strategische horizon;
- Beschouw binnendijkse reserveringen **als instrument voor adaptiviteit en risicobeheersing**;
- Combineer dit met **tussentijds, meervoudig ruimtegebruik** om maatschappelijke meerwaarde te realiseren;
- Introduceer het concept '**Toekomstgerichte Tussenruimte**' om deze ontwerpogave proactief extra kracht bij te zetten in samenwerking met ruimtelijke partners.

Geachte leden van de Stuurgroep Ruimte voor de Rivier 2.0,

Dank voor uw adviesvraag '*Hoe robuust moeten we nu binnendijkse ruimte reserveren voor de toekomst?*'. In het kader van het programma *Ruimte voor de Rivier 2.0* ligt in de Stuurgroep van 17 september 2026 een wezenlijke strategische keuze voor. Daarbij staat de vraag centraal op welke locaties en binnen welke termijn extra binnendijkse ruimte nodig wordt geacht voor toekomstbestendige rivierfuncties, mede in relatie tot overige geplande beleidsontwikkelingen die de ruimtedruk in het riviereengebied verder zullen doen toenemen. Deze keuze heeft een potentieel grote impact op de omgeving, een lange doorwerking en bepaalt in hoge mate hoe robuust het riviersysteem van de Maas en de Rijn takken kan functioneren onder voortgaande klimaatverandering. Centraal staat daarbij de vraag welke klimaatscenario's en zichtjaren richtinggevend moeten zijn bij het reserveren van binnendijkse ruimte, en in welke mate onzekerheden expliciet moeten worden meegenomen. Daarmee betreft dit niet enkel een technische, maar juist ook een maatschappelijke en economische afweging.

In voorliggende brief poog ik antwoord te geven op de door u gestelde adviesvragen:

1. Welke overwegingen zijn van belang bij het bepalen van de **mate van robuustheid** t.b.v. het reserveren van binnendijkse ruimte, welk gewicht kennen we toe aan die overwegingen en hoe komen we tot een afgewogen en gedragen keuze?

2. Welke overwegingen zijn van belang ten aanzien van de **belangen van huidige en toekomstige generaties** en bij de afweging daartussen? En welke offers zijn redelijk om van de huidige generatie te vragen ten behoeve van toekomstige generaties, en andersom?
3. Welke andere technisch-inhoudelijke, **maatschappelijke of economische afwegingen** moeten worden betrokken bij de afweging?

Deltacommissaris

Datum

21 juli 2026

Ons kenmerk

DC-2026/2098

Solidariteit, flexibiliteit en duurzaamheid

Alvorens in te gaan op de kern van mijn advies, schets ik het normatieve kader dat richting geeft aan de voorliggende keuzes. Dit kader is verankerd in het Deltaprogramma en gebaseerd op de basiswaarden solidariteit, flexibiliteit en duurzaamheid. Deze vormen het fundament onder de ambitie om Nederland klimaatbestendig en waterrobuust in te richten, met meervoudig ruimtegebruik als uitgangspunt voor waterveiligheid, waterkwaliteit en natuurherstel. Hiervoor is een nieuw hoofdstuk in onze watertraditie nodig waarin ruimtelijke inrichting en het water- en bodemsysteem beter op elkaar aansluiten. Ruimte voor de Rivier 2.0 (RvdR 2.0) is hiervan een exemplarische uitwerking. Daarbij staan adaptief deltamanagement, water en bodem als sturende principes en handelen onder onzekerheid centraal. Juist bij de concretisering van deze uitgangspunten wordt zichtbaar dat het borgen van flexibiliteit voor de lange termijn onvermijdelijk spanning oplevert met kortetermijnbelangen.

In het verleden zijn eerdere reserveringen vrijgegeven voor verstedelijking die later alsnog nodig bleken voor rivierverruiming. Dit leidt tot zogenoemde lock-outs: het omkeren van een keuze t.b.v. toekomstige maatregelen wordt aanzienlijk duurder of zelfs onmogelijk. Om die reden is het wenselijk dergelijke situaties te voorkomen of, waar mogelijk, te corrigeren. Tegelijkertijd betekent het reserveren van ruimte voor waterveiligheid dat deze niet beschikbaar is voor andere maatschappelijke opgaven. Vanuit waterveiligheid is dit verdedigbaar, maar het gaat gepaard met duidelijke maatschappelijke kosten. Ruimtelijke reserveringen fungeren daarmee als het ware als een verzekering tegen een onzekere toekomst. Deze verzekering heeft echter een prijs, omdat ruimte tussentijds niet kan worden benut terwijl de behoefte daaraan groot is. Dit vraagt om een expliciete afweging.

In essentie gaat het om de omgang met onzekerheid en het voorkomen van spijt. De gekozen mate van robuustheid bepaalt het toekomstige handelingsperspectief, de verdeling van risico's en kosten in de tijd en de samenhang tussen waterveiligheid en andere ruimtelijke functies. Tegelijkertijd legt deze keuze mogelijk beperkingen op aan de huidige generatie, terwijl de baten veelal pas op langere termijn optreden. Daarmee verschuift de discussie van een technische vraag—of een gebied met zekerheid nodig is—naar een maatschappelijke afweging: welk risico achten wij acceptabel en welke prijs zijn wij bereid te betalen om toekomstige handelingsruimte te behouden.

RvdR 2.0 markeert hierin een verschuiving ten opzichte van de eerste generatie Ruimte voor de Rivier-projecten. Waar destijds direct uitvoerbare maatregelen centraal stonden, richt RvdR 2.0 zich nadrukkelijk op het anticiperen op toekomstige opgaven, waaronder ook droogte, zoetwaterbeschikbaarheid en klimaatadaptatie. Daarbij worden, naast buitendijkse, ook binnendijkse gebieden gereserveerd, vaak zonder directe invulling. Dit leidt tot een fundamentele spanning tussen korte en lange termijn. Volledige zekerheid over de toekomstige

behoefte zal niet ontstaan, waardoor steeds een afweging nodig blijft tussen het benutten van huidige kansen en het behouden van toekomstige flexibiliteit. Dit vraagstuk illustreert de kern van adaptief deltamanagement: handelen onder onzekerheid, met aandacht voor rechtvaardigheid, tijdshorizon en kosten-batenverdeling. Zoals Neelke Doorn professor waterethiek TU Delft betoogt, zijn waterveiligheids-vraagstukken nooit enkel technisch van aard. Elke reservering impliceert een keuze over acceptabele risico's en over de verdeling van lasten tussen huidige en toekomstige generaties. Uiteindelijk gaat het om een keuze tussen twee typen risico's: het risico dat ruimte wordt gereserveerd die later niet nodig blijkt, versus het risico dat ruimte wordt benut en toekomstige maatregelen worden beperkt. Geen van beide opties is risicovrij. Vanuit intergenerationeel perspectief zijn ruimtelijke reserveringen geen uitstel van besluitvorming, maar een bewuste keuze om toekomstige handelingsvrijheid te waarborgen.

Deltacommissaris

Datum

21 juli 2026

Ons kenmerk

DC-2026/2098

Toekomstgerichte Tussenruimte

Vanuit die context adviseer ik daarom om vast te houden aan de gestelde reserveringen én gelijktijdig proactief op zoek te gaan naar kansen om dit – al dan niet tijdelijk – te combineren met andere ruimtelijke vraagstukken. Dat gaat niet vanzelf. Daarom adviseer ik om binnen RvdR 2.0 het concept '*toekomstgerichte tussenruimte*' te introduceren en nader uit te werken, met het oog regio's een duidelijk perspectief te geven. In plaats van reserveringsgebieden primair te benaderen vanuit beperkingen, wordt uitgegaan van mogelijkheden: welke functies zijn op korte termijn realiseerbaar zonder toekomstige watermaatregelen te belemmeren of gebieden onnodig vast te leggen. Te denken valt aan voortzetting huidig landbouwgebruik, recreatie, natuurontwikkeling, energieopwekking, tijdelijke woonvormen en experimenteel landgebruik. Tegelijkertijd horen daar heldere kaders bij over het vermijden van grootschalige en kapitaalintensieve ontwikkelingen, zoals kwetsbare infrastructuur, kapitaalintensieve industrie en permanente grondgebonden woningbouw. Deze benadering richt zich op het actief toevoegen van ruimtelijke en maatschappelijke waarde, zonder het toekomstige handelingsperspectief te beperken. Integrale afstemming tussen water, natuur en ruimtelijke ordening is daarbij essentieel, waarbij de toekomstige waterveiligheidsstructuur richtinggevend is. Inspirerend vind ik dan ook hoe de Gemeente Zutphen een mogelijke rivierverruiming aangrijpt als een kans voor verdere ontwikkeling van de stad. Dat zagen we ook bij Veer-Lent waar rivierverruiming na een periode van weerstand is omgezet in ruimte voor perspectief.

Om dit te ondersteunen, kan de toekomstige waterstructuur al in een vroeg stadium zichtbaar worden gemaakt, bijvoorbeeld door de aanleg van watercorridors of nevengeulen. Daarmee ontstaat een herkenbaar ruimtelijk raamwerk van het toekomstige watersysteem waartoe nieuwe ontwikkelingen zich moeten verhouden in plaats van andersom. De kern van deze benadering is dat de opgave niet alleen ligt in het reserveren van ruimte voor later, maar juist in het actief ontwerpen van de tussentijd. Door gebieden tijdig kwaliteit en betekenis te geven, verschuift hun rol van passieve reservering naar een dynamisch landschap dat bijdraagt aan zowel huidige als toekomstige opgaven. Dit vraagt om een expliciete sturende rol van overheden in het formuleren van randvoorwaarden en spelregels en om de bereidheid van alle betrokken partijen om bestaande barrières te slechten en elkaar actief te ondersteunen.

De ervaringen uit Ruimte voor de Rivier 1.0 laten zien dat het verbinden van waterveiligheid en ruimtelijke kwaliteit leidt tot robuuste en breed gedragen

oplossingen. Projecten als Veessen-Wapenveld, het Reevediep en de Noordwaard illustreren hoe waterveiligheid kan worden gecombineerd met andere functies, zoals natuurontwikkeling, landbouw en woningbouw. Aanvullend adviseer ik daarom om bij de verdere uitwerking van RvdR 2.0 nadrukkelijk gebruik te maken van beschikbare ontwerpkraft, waarbij zowel rijks als lokale opgaven en kansen voldoende tot hun recht komen.

Deltacommissaris

Datum

21 juli 2026

Ons kenmerk

DC-2026/2098

Robuustheid te kiezen klimaatscenario's

Uit het uitgevoerde onderzoek van het consortium ruimte en afvoer komt een consistent en urgent beeld naar voren. Het huidige riviersysteem van Maas en Rijnakken loopt op meerdere plaatsen tegen zijn fysieke, hydraulische en ruimtelijke grenzen aan. Klimaatverandering versterkt deze druk door hogere en frequentere hoogwaters, grotere onzekerheid in piekafvoeren en een toenemende samenloop met andere ontwikkelingen, zoals bodemdaling en zeespiegelstijging in de benedenstroomse delen. Tegelijkertijd neemt de ruimtedruk in het rivierengebied verder toe door verstedelijking, infrastructuur, energietransitie en economische ontwikkeling.

De studies laten zien dat in een gematigd klimaatscenario nog enige tijd kan worden voortgebouwd op de huidige strategie van dijkversterking in combinatie met buitendijkse rivierverruiming. Tegelijkertijd wordt duidelijk dat deze strategie, zelfs bij volledige afronding van het HWBP, op termijn onvoldoende is om alle knelpunten in het systeem op te lossen. In het hoge klimaatscenario worden deze grenzen eerder bereikt en is binnendijkse rivierverruiming vóór het einde van deze eeuw op meerdere locaties onvermijdelijk¹. Met als kanttekening dat zelfs het hoge klimaatscenario onderhevig is aan significante onzekerheden, 'wat als' scenario's (AMOC: hogere rivierafvoeren in combinatie met rivierijsvorming) zijn nu niet meegenomen, evenals de afhankelijkheden met de nog te maken keuzes in het watersysteem (ook internationaal). In andere woorden; voor afdoende adaptiviteit is mogelijk een nog ruimere marge gewenst.

De kernvraag is daarmee niet of binnendijkse ruimte nodig zal zijn, maar wat nodig is om voldoende adaptief te zijn. Een keuze voor uitsluitend het gematigde klimaatscenario betekent dat structurele onzekerheden buiten beschouwing blijven en dat toekomstige generaties mogelijk te maken krijgen met ingrijpendere, duurdere en moeilijker inpasbare maatregelen.

Vanuit dit perspectief adviseer ik om vanuit het voorzorgsprincipe het **hoge klimaatscenario** als richtinggevend referentiekader te hanteren bij het bepalen van de benodigde binnendijkse ruimte. Daarbij past het om **zichtjaar 2100** te gebruiken als uitgangspunt voor juridische en planologische borging, terwijl tegelijkertijd een **expliciete doorkijk naar 2200** wordt meegenomen in de vorm van strategische zoekgebieden en adaptieve beleidskaders van overheden.

Maas

Maasvallei

Voor de Maas is een onderscheid nodig tussen de Maasvallei en de Bedijkte Maas. De Maasvallei kent een ander hydraulisch en morfologisch karakter dan de bedijkte delen en wordt bovendien beïnvloed door meerdere lopende beleidstrajecten, zoals de mogelijke herijking van waterveiligheidsnormen en de actualisatie van de Beleidslijn Grote Rivieren (BGR). De uitgevoerde onderzoeken laten zien dat voor

¹ [Zie recente berichtgeving KNMI in zake nieuwe emissiescenario's IPCC](#)

het zichtjaar 2100 veel knelpunten in de Maasvallei nog binnen het bestaande rivierbed kunnen worden opgelost, al is dit beeld sterk locatieafhankelijk. Zo is met name in de verstedelijkte gebieden, zoals Maastricht en Roermond, de resterende oplossingsruimte nu al beperkt. Daarnaast maken de lange termijn verkenningen duidelijk dat richting 2200 grotere overstromingsvlakten op hogere gronden mogelijk noodzakelijk worden. Deze toekomstige ruimtevrage is in de huidige planvorming nog nauwelijks verdisconteerd, terwijl nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden het handelingsperspectief verder kunnen beperken.

Deltacommissaris

Datum

21 juli 2026

Ons kenmerk

DC-2026/2098

Ik adviseer daarom om voor de Maasvallei een afzonderlijk en integraal vervolgtraject te starten waarin de meervoudige opgave (laag en hoogwater, erosie, stagnante stroombeeld, integraal stuwbeheer en verbinding met regionaal systeem) in samenhang wordt beschouwd. Met als doel te verkennen hoeveel oplossingsruimte er in het systeem te vinden is om het doel te bereiken. Mijn voorstel is deze uitwerking expliciet onderdeel van het Programma RvdR 2.0 te maken, en op korte termijn duidelijkheid te verschaffen over het te doorlopen tijdspad. Vooruitlopend daarop is terughoudendheid geboden ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen, en andere beleidskeuzes, aangezien deze direct of indirect de beleidsruimte in het integrale vervolgtraject onomkeerbaar kunnen beperken

Bedijkte Maas

Voor de Bedijkte Maas is de noodzaak tot een robuuste benadering duidelijker. Hier stapelen de effecten van klimaatverandering, beperkte mogelijkheden voor verdere dijkverhoging, onder meer bij stedelijke fronten, en toenemende ruimtedruk zich op. De onderzoeken laten zien dat zonder tijdige binnendijkse reserveringen toekomstige knelpunten uitsluitend kunnen worden opgelost tegen zeer hoge maatschappelijke kosten, of gepaard gaan met consequenties van ruimtelijke kwaliteit.

In een hoog klimaatscenario ontstaan vóór 2100 locaties waar binnendijkse rivierverruiming noodzakelijk is om waterveiligheid en andere rivierfuncties te kunnen blijven faciliteren. Ik adviseer daarom om voor de Bedijkte Maas expliciet uit te gaan van het hoge klimaatscenario bij de bepaling van de binnendijkse ruimte. De voorbereiding van de reserveringen die naar verwachting vóór 2100 nodig zijn, dienen planologisch te worden geborgd in de BKL. Voor de periode daarna is het wenselijk om te werken met minder dwingende instrumenten die adaptatieruimte openhouden zonder ontwikkelingen volledig te blokkeren. Zie ook de hoofdlijnen van de herijkte voorkeursstrategie van Deltaprogramma Maas: *'Ruimte teruggeven aan de rivier en grenzen aan gebruik respecteren'*.

Rijntakken

Bij de Rijntakken is de keuze voor robuustheid onlosmakelijk verbonden met de vraag hoe wordt omgegaan met de hoogwaterafvoerdeling op de lange termijn. De onderzoeken bevestigen dat het huidige beleid om de Lek te ontzien tot circa 17.000 m³/s houdbaar is, maar dat in een hoog klimaatscenario aanvullende maatregelen nodig zijn om deze afvoerdeling te kunnen handhaven. Met name op de Waal zijn dan ingrijpende rivierverruimende maatregelen noodzakelijk.

De aanleg van een meergeulensysteem op de Waal komt uit de onderzoeken naar voren als een maatregel die substantieel bijdraagt aan de robuustheid van het systeem. Het meergeulensysteem vermindert de erosieve kracht van de rivier,

draagt bij aan stabilisatie van de rivierbodem, vergroot de afvoercapaciteit bij hoogwater en verbetert tegelijkertijd de condities voor natuur en zoetwaterverdeling bij lage afvoeren. Daarmee biedt deze oplossingsrichting meer zekerheid over het functioneren van het systeem over een brede bandbreedte aan klimaatscenario's.

Deltacommissaris

Datum
21 juli 2026

Ons kenmerk
DC-2026/2098

Voor de Rijntakken adviseer ik daarom om de benodigde binnendijkse ruimte te bepalen op basis van het hoge klimaatscenario en om nu al expliciet rekening te houden met mogelijke toekomstige aanpassingen in de afvoerverdeling. Dit voorkomt dat ruimtereserveringen later in conflict komen met beleidskeuzes die op dat moment niet meer of slechts tegen hoge kosten bij te stellen zijn. Ook hier geldt dat reserveringen tot 2100 planologisch kunnen worden verankerd, terwijl voor de periode richting 2200 gewerkt wordt met strategische zoekgebieden en adaptieve beleidskaders. Zie ook de hoofdlijnen van de herijkte voorkeurstrategie Deltaprogramma Rijn: 'Gebiedsgericht sturen op één samenhangend hoofd- en regionaal watersysteem in het Rijngebied, met meer ruimte voor de IJssel en Waal'.

Samenvattend

Samenvattend adviseer ik om de mate van robuustheid bij de voorliggende beleidskeuze *Afvoercapaciteit en Ruimte* expliciet te baseren op het hoge klimaatscenario, met zichtjaar 2100 als kader voor juridische borging en een structurele doorkijk naar 2200, waarbij nu al expliciet rekening wordt gehouden met mogelijke toekomstige aanpassingen in het watersysteem (o.a. aanpassing afvoerverdeling). Deze benadering maakt het mogelijk om tijdig adaptatieruimte veilig te stellen, onzekerheden expliciet te adresseren en te voorkomen dat toekomstige generaties worden geconfronteerd met onnodig hoge kosten en ingrijpende maatregelen.

Door binnendijkse ruimtereserveringen te benaderen als een verzekering tegen onzekerheid ontstaat ruimte voor een adaptieve, samenhangende en toekomstgerichte inrichting van het riviersysteem. Daarmee wordt niet alleen de waterveiligheid geborgd, maar ook de basis gelegd voor een robuust functioneren van de Maas en de Rijntakken als dragers van natuur, economie en ruimtelijke kwaliteit op de lange termijn. Tegelijkertijd vraagt deze benadering om een zorgvuldige balans tussen het borgen van toekomstige handelingsruimte en het benutten van kansen in het heden. Door het concept van *toekomstgerichte tussenruimte* te introduceren wordt perspectief geboden en ontstaat maatschappelijke meerwaarde.

Met bovenstaande toelichting is beoogd integraal en samenhangend invulling te geven aan uw adviesvragen, waarbij zowel de technische als normatieve overwegingen expliciet zijn betrokken. Ik hoop u hiermee adequaat en richtinggevend te hebben geadviseerd. Rest mij te benoemen dat ik indien gewenst graag bereid ben aanvullend advies uit te brengen.

Hoogachtend,

Prof. dr. J.C. (Co) Verdaas
Regeringscommissaris voor het Deltaprogramma